

України. URL: <http://www.apdp.in.ua/v55/119.pdf> (дата звернення: 15.10.2020).

4. Юртаєва К. В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 109 – 119.

Михайло Статкевич

*студент магістратури юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

Петро Декайло

*ст. викладач кафедри кримінального права і процесу,
економічної безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного університету*

ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ОТРИМАННЯ КРЕДИТУ

Необхідність в зверненні до спеціальних економічних знань виникає з початку проведення перевірки повідомлення про незаконне отримання кредиту, провадження попереднього розслідування до судового розгляду матеріалів кримінальної справи включно, причому кожній стадії процесу властиво використання таких знань в тій чи іншій переважної формі.

Залежно від правової регламентації розрізняють непроцесуальні і процесуальні форми використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів. Непроцесуальні форми часто називають організаційними (організаційно - тактичними). У наукових роботах і на практиці терміни «непроцесуальні форми», «організаційні форми» та «організаційно - тактичні форми» використання спеціальних знань вживаються як взаємозамінні [4, с. 69]. Однак, в більшості випадків на практиці форми використання спеціальних знань, вироблені практикою і регламентовані підзаконними актами, називаються непроцесуальним, а регламентовані кримінально - процесуальним законом, – процесуальними.

Як зазначає Волинський А. Ф., доцільність розмежування непроцесуальних і процесуальних форм використання спеціальних знань очевидна. Таке розмежування має важливе значення для правильного розкриття характеру правовідносин, що виникають при їх використанні (наприклад, між оперативним співробітником і

фахівцем; слідчим і фахівцем, слідчим і експертом-економістом, фахівцем і суддею, експертом-економістом і суддею), і сприяє їх правильній правовій оцінці при формуванні доказів злочинного діяння[1, с. 17].

Непроцесуальні форми використання економічних знань у розслідуванні незаконного отримання кредиту: консультаційна та довідкова діяльність осіб, які у свою чергу повинні володіти економічними знаннями; попередні дослідження документів; аудиторська діяльність, результати якої, на жаль, не знаходять відображення в сучасній практиці розслідування розглянутих злочинів.

Кіреєв А. Є. щодо непроцесуальної інформації, одержуваної за участю досвідчених осіб, справедливо говорить про те, що вона має двояку природу: «вона може бути одягнена в форму доказів або бути використана в якості орієнтує» [3, с. 11] . Використання консультаційної та довідкової діяльності фахівців, що володіють економічними знаннями, необхідно в зв'язку з наявністю зрозумілого дефіциту власних професійних знань у фінансово-кредитній сфері у співробітників оперативно-розшукових апаратів і слідчих. Консультаційна та довідкова діяльність фахівців виступає джерелом отримання найбільш цінною орієнтує інформації, що сприяє пошуку матеріальних слідів злочинів.

Ми згодні з думкою Л.В. Лазаревої про те, що участь фахівців в постановці питань експерту найчастіше є не процесуальною, а консультаційною діяльністю. Зрозуміло, слідчий (дознавач), а також суддя можуть отримати будь-яку консультацію у компетентної обізнаної особи, але від цього така особа процесуальною фігурою не стане [4, с. 143]. Процесуальні форми використання спеціальних економічних знань при розслідуванні незаконного отримання кредиту представлені в такий спосіб:

- участь фахівців, що володіють економічними знаннями, в провадженні слідчих дій (8% вивчених матеріалів кримінальних справ);

- виробництво судових економічних експертиз (бухгалтерських, фінансово-кредитних, фінансово-аналітичних, фінансово-економічних) (93% вивчених матеріалів кримінальних справ);

- допити експертів-економістів (7 % вивчених матеріалів кримінальних справ), спеціалістів-економістів (27% вивчених матеріалів кримінальних справ).

На думку Єфімова С. В., «участь фахівців у виїмці доцільно, а в ряді випадків і необхідно, так як вимагає знання документообігу,

специфіки функціонування установи, підприємства, в якому здійснюється виїмка, знання змісту реквізитів документів». При цьому вони, відповідно, допомагають провести огляд відповідних документів в цілях виділення з їх числа, які мають відношення до розслідуваної злочину. Це не виключає залучення до огляду документів як самостійного слідчому дії фахівців – економістів[2, с. 64].

Розглядаючи процесуальну регламентацію призначення судових експертиз у рамках кримінальної справи, відзначимо той факт, що в наукових колах тривалий час обговорювалася можливість здійснення даної слідчої дії до порушення кримінальної справи [1, 21]. Виходячи з викладеного, в розслідуванні економічних злочинів призначенням судових економічних експертиз повинна передувати ретельна підготовча робота. В іншому випадку, «судові економічні експертизи візьмуть вигляд ревізій, що мають завдання відшукування слідів злочину, а не проведення предметних досліджень відповідно до позначеними завданнями, кореспондуючими з механізмом і способом вчинення злочинного діяння».

Таким чином, введена законодавцем можливість призначення судових експертиз при перевірці повідомлення про злочин, на нашу думку, не несе в собі позитивних змін стосовно розслідування злочинів економічного характеру, в тому числі, пов'язаних з незаконним отриманням кредиту.

Перелік використаних джерел

1. Волинський А.Ф. Криміналістичне забезпечення розкриття та розслідування злочинів в аспекті соціальних функцій криміналістики // Актуальні питання застосування кримінально-процесуального та кримінального законодавства в процесі розслідування злочинів: збір. міжвуз. наук.-пр. конференції. - К., 2014. - Ч. 2. - С. 15 - 21.
2. Єфімов С.В. Використання економічних знань при виявленні і розслідуванні злочинів: проблеми розробки криміналістичної методики // Матеріали 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Х., 2016. - Т. 1. - С. 62 - 66.
3. Кіреєв А.Є. Розслідування незаконного отримання кредиту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - Дніпро, 2012. - 27 с.
4. Лазарева Л.В. Спеціальні знання та їх застосування в доведенні по кримінальній справі: монографія. - М.: Видавниц. ТОВ «Юрпрофлайн», 2016. - 224 с.